

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทความแสดงข้อคิดเห็น (COMMENTARIES)

บทเรียนจากลึนามิ สู่วิกฤตมหาอุทกภัย 2554

โดย

น.ส.นันทิยา ทองคนารักษ์
ผู้ช่วยนักวิจัย ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ภัยคุกคามของประเทศได้เปลี่ยนรูปแบบไปซึ่งภัยคุกคามแบบดั้งเดิม (Traditional Threat) เป็นภัยคุกคามอันเกิดจากปัญหาภายนอกประเทศที่ส่งผลกระทบต่ออำนาจอธิปไตย เอกราชและบูรณภาพเหนือ

ดินแดนของประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยมักส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ด้านการทหารเป็นหลัก เนื่องจากรูปแบบของการรุกรานจะมีความชัดเจนในเส้นเขตแดนหรือพรมแดน ทั้งนี้ หลังจากยุคสงครามเย็นสิ้นสุดลง โลกได้เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้เชื่อมโยง แต่ละประเทศในโลกเข้าด้วยกัน ภัยคุกคามความมั่นคงของชาติจึงถูกเปลี่ยนโครงสร้างไปสู่ภัยคุกคามไม่ตามแบบ (Non - Traditional Threat : NTS) ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ในทุกด้าน คือ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม-จิตวิทยา การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพลังงานและสิ่งแวดล้อม โดยภัยคุกคามไม่ตามแบบได้สร้างปัญหาความมั่นคงแก่รัฐอย่างหลากหลาย

ดังนั้น จึงมีความพยายามในการถอดรหัสเพื่อรองรับการแก้ปัญหาในรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติปัญหาด้านความมั่นคงไม่ตามแบบที่ครอบคลุมไม่เพียงแต่ประเด็นความมั่นคงที่ส่งผลให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันทั่วทั้งที่ และครอบคลุมได้เพียงลำพัง หรือต้องใช้กองกำลังทางทหารเท่านั้น แต่มิติปัญหาความมั่นคงยังหมายรวมถึงความมั่นคงของมนุษย์ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติ ฯลฯ อีกด้วย

เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2554 เกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวที่นอกชายฝั่งสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย และส่งผลกระทบต่อประเทศไทยบริเวณพื้นที่ท่องเที่ยวและชุมชนจังหวัดภูเก็ต กระบี่ และพังงา ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากแถบยุโรป และในขณะนั้นคนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับสึนามิ ประกอบกับภัยพิบัติในครั้งนี้ไม่มีผู้ใดคาดคิดว่าจะเกิดขึ้นในประเทศไทยจึงไม่มีการระดมระวังและป้องกันไว้ล่วงหน้า

ปัญหาจากการบริหารจัดการในห่วงโซ่อุปทาน

จากการที่สึนามิเป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ทำให้ไม่มีแผนแก้ไขสถานการณ์ไว้ล่วงหน้า ส่งผลให้การช่วยเหลือผู้รอดชีวิตและผู้บาดเจ็บไปอย่างชุลมุนและล่าช้า ทั้งนี้ ท่ามกลางความเสียหายที่เกิดขึ้นใน 6 จังหวัด ทั้งทางสภาพภูมิศาสตร์ การคมนาคม ขาดการกักกัน การกักกันผู้รอดชีวิตและการจัดการกับศพผู้เสียชีวิต รวมทั้งระบบโทรคมนาคมสื่อสารที่ขัดข้องทำให้เกิดความสับสนในด้านการสั่งการและด้านการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ซึ่งการรับมือกับภัยพิบัติครั้งนี้มากกว่าความสามารถของแต่ละ จังหวัดจะจัดการได้ นอกจากนี้ บุคลากรยังขาดทักษะความชำนาญ และขาดประสบการณ์ ทั้งนี้ ภูเก็ตและพังงาปกครองด้วยระบบจังหวัดภายใต้รัฐบาลกลาง ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับการแต่งตั้งจาก

กระทรวงมหาดไทยภายใต้ภาวะฉุกเฉินตามพระราชบัญญัติ ผู้ว่าราชการจังหวัดจะกลายเป็นหัวหน้าในการปฏิบัติการฉุกเฉินและร่วมมือกับหน่วยงานที่เข้าร่วมทั้งหมดในพื้นที่ ซึ่งระบบจังหวัดเดียวไม่สามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์หรือร่วมมือกับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใกล้เคียงจากจังหวัดอื่นอีก 5 จังหวัดได้เนื่องจากประสบความเสียหายมากเช่นเดียวกัน¹

1. การดำเนินงานของภาครัฐต่อกรณีสึนามิ

การลงพื้นที่และการบัญชาการของฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี (พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากร, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข, รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย, ปลัดกระทรวงมหาดไทย และอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การลงพื้นที่ของผู้เกี่ยวข้องพร้อมทั้งจัดตั้งศูนย์อำนวยการร่วมช่วยเหลือผู้ประสบภัย โดยนายกรัฐมนตรีได้สั่งการให้จัดตั้งศูนย์อำนวยการร่วมช่วยเหลือผู้ประสบภัยภาคใต้ขึ้นที่จังหวัดภูเก็ต โดยมอบหมายให้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ/ ผู้อำนวยการ ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และมีรัฐมนตรี กระทรวงต่างๆ ปลัดกระทรวง และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ

¹ ทวีดา กมลเวชช. การบริหารจัดการภัยพิบัติและภาวะวิกฤตของประเทศไทย

มืออิมปีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็น
กรรมการและเลขานุการ เพื่อเป็นศูนย์กลาง
อำนาจการและประสานงานช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัย
ในพื้นที่ 6 จังหวัดภาคใต้

ข้อสั่งการเพื่อการระดมสรรพกำลัง โดย
นายกรัฐมนตรีได้ประชุมผู้เกี่ยวข้องดำเนินการเบื้องต้น
อาทิ

- กองทัพอากาศที่ 4 ส่งรถสื่อสาร
ดาวเทียมสนับสนุนการติดต่อสื่อสารในพื้นที่ จังหวัด
ภูเก็ต
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
(ปก.) ประสานกับมูลนิธิเรือเต็กตึ้ง ร่วมกตัญญู และ
อาสาสมัครอื่นทำการค้นหา กู้ภัย โดยให้
กองทัพอากาศจัดเครื่องบิน C-130 สนับสนุน
- กองทัพเรือจัดส่งเรือลาดตระเวน
ใช้เฮลิคอปเตอร์ส่งเสบียงอาหาร อพยพประชาชน
- มอบหมายพื้นที่ให้ รัฐมนตรีดูแลและ
อำนาจการ สั่งการ แก้ปัญหา ในแต่ละจังหวัด
- ทุกจังหวัดที่ประสบภัยตั้งศูนย์
อำนาจการเฉพาะกิจ และศูนย์ประสานงานการรับแจ้ง
ค้นหาและช่วยเหลือผู้ประสบภัย ณ ศาลากลาง
ทุกจังหวัด
- จัดตั้งศูนย์อำนาจการเฉพาะกิจฯ
สำนักเลขาธิการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เป็นผู้จัดทำ
แถลงการณ์เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์
แก่สื่อมวลชน ประชาชนจนกว่าจะเข้าสู่ภาวะปกติ²

² รายงานการศึกษาเบื้องต้น การจัดการภัยพิบัติและการฟื้นฟู
บูรณะหลังการเกิดภัย : กรณีศึกษาประเทศไทยและ
ต่างประเทศ . สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ . กรกฎาคม 2554

**2. การดำเนินงานด้วยระบบอาสาสมัคร
และกลุ่มเอกชน** จากภัยพิบัติขนาดใหญ่ครั้งนี้ ทำให้
การทำงานในระบบจังหวัดมีข้อจำกัด ส่งผลให้รัฐบาล
ต้องส่งทีมกู้และบรรเทาภัยระดับชาติ บุคลากรทาง
การแพทย์ กำลังคน และเครื่องมือ เข้าไปในพื้นที่
แต่ไม่มีการประสานงานที่ดีระหว่างรัฐบาลและจังหวัด
ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและล่าช้า ในการช่วยเหลือ
ซึ่งภายหลังมีองค์การเอกชนกู้ภัยระหว่างประเทศ เช่น
เกาหลี ฮองกง ฯลฯ เข้ามา ร่วมทำงานด้ วยการ
ประสานกับพื้นที่โดยตรง อันเป็นการดำเนินงานอย่าง
มีอิสระมากกว่า ทำให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น
เนื่องจากเป็นลักษณะเครือข่ายขนาดเล็กขององค์การ
ระหว่างประเทศและเอกชนเพื่อหลีกเลี่ยงระบบ
ราชการที่ล่าช้า โดยได้ใช้ศักยภาพ เครื่องมือต่างๆ
ที่ตนมีประสานกับกองทัพเรือและยามฝั่งในการกู้ภัย
เป็นต้น ทั้งนี้ บุคลากร ที่ทำหน้าที่ ตอบสนอง ต่อภาวะ
ฉุกเฉิน ได้แก่ หน่วยงานจากกรมป้องกันและบรรเทา
สาธารณภัยในศูนย์ตั้งแต่ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด
และศูนย์สั่งการใหญ่ที่กรุงเทพฯ มูลนิธิกู้ภัยเอกชน
และอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ต่างมีการ
ตอบสนอง ที่ล่าช้า เนื่องจากการขาดข้อมูล
ประสบการณ์และความเข้าใจในภัยพิบัติ นอกจากนี้
ยังมีอีกหลายหน่วยงานในพื้นที่พยายามจะทำงาน
ในกระบวนการค้นหาและกู้ภัยโดยไม่มีความเข้าใจ
ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความซ้ำซ้อน ความล่าช้า และ
**ข้อน่าสังเกตุ คือ หน่วยงานระดับชาติมีการทำงาน
ร่วมกับจังหวัดน้อยกว่าการทำงานของจังหวัดกับ
ทีมกู้ภัยของเอกชน**

**3. การบริหารจัดการในวงจรของภัยพิบัติ
ใน 3 ช่วง คือ ก่อน ระหว่าง หลัง**

ช่วงก่อน - ไม่มีระบบเตือนภัยที่มี
ประสิทธิภาพ ทั้งนี้ จาก เหตุการณ์ สึนามิทำให้เห็นว่า
เทคโนโลยีขั้นสูงไม่สามารถใช้การได้ อาทิ อินเทอร์เน็ต
ระบบสื่อสารล่ม เป็นต้น ในขณะที่โทรศัพท์พื้นฐาน
และวิทยุกระจายเสียงในท้องถิ่นสามารถเข้าถึงได้
มากกว่า

ช่วงระหว่าง - มีปัญหาในการประสาน
ระหว่างหน่วยงาน ระบบสื่อสาร (จากการที่เทคโนโลยี

และเครือข่ายลุ่ม) เจ้าภาพหลัก ในความรับผิดชอบ ความล่าช้าจากสายการบังคับบัญชา

ช่วงหลัง - การกอบกู้และฟื้นฟู ชุมชนยังเป็นช่วงสั้นๆ ไม่มีการพัฒนาต่อเนื่อง

ซึ่งหลังเกิดสึนามิ ทำให้ประเทศไทยเริ่มตระหนักถึงการบูรณาการในการจัดการภัยพิบัติ โดยมีการปรับกฎหมายและนโยบาย การเขียนแผนแม่บท แผนปฏิบัติการ แผนการใช้งบประมาณ กำหนดโครงสร้างหน่วยงาน และมีการฝึกซ้อมแผนอยู่เป็นระยะ อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจในคำว่า การบูรณาการ ไม่ใช่เพียงการนำแผนของแต่ละหน่วยงานมาต่อกัน หรือการเรียกทุกหน่วยงานมารวมกันและมีแผนงานลักษณะเดียวกัน โดย ผศ.ดร.ทวิดา กมลเวชช นักวิชาการด้านบริหารภัยพิบัติได้กล่าวถึงความหมายของการบูรณาการไว้ว่า “ **บูรณาการ หมายถึง ความเป็นเอกภาพและการประสานงาน** เนื่องจากในการจัดการภัยพิบัติมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก การประสานงานอย่างชัดเจน แม่นยำ จึงเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้การจัดการดำเนินไปในทิศทางเดียวกันหรือมีเอกภาพ” แต่การมีเอกภาพไม่ใช่การรวมศูนย์อำนาจ การทำให้เกิดเอกภาพคือการควบคุมการทำงานให้มีทิศทางเดียวกัน ซึ่งต้องให้น้ำหนักกับภาวะผู้นำและการสื่อสารที่ดี ซึ่งหลักการจัดการภัยพิบัติทั่วโลกเรียกว่า Incident Command System (ICS) เป็นระบบที่ออกแบบมาให้หน่วยที่ต้องเผชิญสถานการณ์วิกฤตปฏิบัติการอยู่ในระบบเดียวกันหมด ใครจะเป็นคนสั่งการ มีกองกำลังอะไรหนุน จะโอนอำนาจให้ใครจะทำอย่างไร ICS เป็นระบบที่ถูกออกแบบมาให้มีผู้บัญชาการในการประสานงานระหว่างหน่วยย่อยกับส่วนกลางเพื่อควบคุมทิศทาง โดยเอกภาพในการทำงานต้องอาศัยภาวะผู้นำ ต้องรู้ว่าการตัดสินใจที่สำคัญยิ่งยวด ต้องอาศัยภาพรวม ซึ่งเป็นการประสานงานหน่วยย่อยซึ่งมีภาพของตัวเอง พื้นที่ใครพื้นที่มัน ดังนั้น หน่วยย่อยจะมีข้อจำกัด หน่วยใหญ่ซึ่งมีข้อมูลทั้งหมดจะต้องประมวลผลให้เร็ว

ที่สุดและเสนอแนวทางร่วมกันให้เร็วที่สุด นี่คือวิธีการทำให้เกิดเอกภาพ”³

การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรและกลไกการบริหารจัดการภัยพิบัติหลังเหตุการณ์สึนามิ

สึนามิเป็นภัยพิบัติใหม่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทยมาก่อน รวมทั้งการสูญเสียชีวิตและความเสียหายที่เกิดขึ้นมีความร้ายแรงมากภายในระยะเวลาที่รวดเร็ว จึงก่อให้เกิดความสับสน วุ่นวาย โดยเฉพาะในระยะแรกที่ไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบสั่งการได้ ทำให้การสั่งการ ขั้นตอน ระเบียบต่างๆ รวมทั้งการเบิกจ่ายงบประมาณไม่มีผู้มีอำนาจบังคับบัญชาสั่งการ อีกทั้งยังขาดผู้เชี่ยวชาญ ล่ามแปลภาษา เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยได้เรียนรู้จากการประสบสึนามิ โดยนับจากนั้นเป็นต้นมา ไทยมีความตื่นตัวและให้ความสำคัญต่อการป้องกันภัยพิบัติ ด้วยการออกพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในปี 2550 (พ.ร.บ.ปภ. 50) ซึ่งคณะรัฐมนตรียังได้เห็นชอบแผนแม่บทในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2553-2557 ด้วย

ทั้งนี้ พ.ร.บ.ปภ. 50 เป็นกฎหมายหลักในการบริหารจัดการ กำหนดกรอบการบริหารจัดการสาธารณภัย ทั้งแนวนโยบาย การปฏิบัติ รวมทั้งกรอบการประสานการปฏิบัติ โดยมีคณะกรรมการระดับชาติทำหน้าที่กำหนดนโยบายการบริหารจัดการสาธารณภัยของประเทศ และมีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานกลางของรัฐ ซึ่งได้กำหนดให้มีการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 3 ระดับ คือ แผนระดับชาติ ระดับจังหวัด และแผนของกรุงเทพมหานคร⁴

³ "ทวิดา" นักวิชาการด้านการจัดการภัยพิบัติ วิชาภษ ศปภ. เริ่มต้นข่าว ข้อมูลสืบค้น ทิศทางไม่ชัด (ออนไลน์) <http://www.tcijthai.com/investigative-story/944>

⁴ การจัดการภัยพิบัติและการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัยพิบัติ กรณีศึกษาประเทศไทยและประเทศอื่นๆ. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). เมษายน 2554

นอกจากนี้จากเหตุการณ์สึนามิที่ประเทศไทย ประสบเป็นครั้งแรกยังได้ส่งผลให้มีการซ้อมอพยพ เมื่อเกิดเหตุสึนามิและภัยพิบัติอื่นๆ เป็นประจำทุกปี ในระดับท้องถิ่นแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ พัฒนาและมีผลบังคับใช้ สำหรับในระดับสากลนั้นได้มีการ จัดหาความร่วมมือกับต่างชาติ รวมถึง **Asian Disaster Preparedness Center (ADPC)** เพื่อ แบ่งปันประสบการณ์เรียนรู้ในการจัดการกับภัยพิบัติ ต่างๆ ร่วมกัน ทั้งนี้ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมีความเสี่ยง ต่อการประสบภัยพิบัติที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย เป็นวงกว้างได้ในอนาคตอย่างคาดไม่ถึง โดย ADPC ได้ มีการทำงานร่วมมือกับไทยอย่างเข้มแข็ง เช่น ในช่วงที่ พม่ารับผลกระทบจากพายุไต้ฝุ่นนาร์กิส เป็นต้น

วิกฤตอุทกภัย 2554

อุทกภัยในประเทศไทย พ.ศ. 2554 เป็นอุทกภัย รุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างฤดูมรสุมในประเทศไทย ส่งผล กระทบต่อบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและลุ่มน้ำโขง เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนกรกฎาคม 2554 มีพายุถึง 38 ลูกที่ พัดผ่านภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก และมี 5 ลูกที่ส่งผล ต่อประเทศไทยโดยตรงในภาคเหนือและภาคอีสาน ซึ่งส่งผลให้ปริมาณน้ำมีมากเกินไปจนล้นเขื่อน ประกอบกับแต่ละจังหวัดริมแม่น้ำที่เคยได้รับ ผลกระทบจากน้ำท่วม เช่น นครสวรรค์ อุทัย และ ปทุมธานี มีการ สร้างพนังกั้นน้ำสูงขึ้นแทนที่จะปล่อย ให้น้ำกระจายตัวไปตามธรรมชาติ จึงยิ่งทำให้เป็นการ บีบให้กระแสน้ำไหลแรงขึ้น มีแรงดันน้ำสูงขึ้น ซึ่งสุดท้ายเมื่อต้านแรงที่มีมากไม่ไหว พนังกั้นน้ำในแต่ละ จังหวัด จึงพังลงและส่งผลให้กระแสน้ำไหลเข้าสู่

กรุงเทพฯ โดยกินพื้นที่ทั้งภาคเกษตรกรรมและ อุตสาหกรรมตั้งแต่จังหวัดเชียงใหม่ สุโขทัย ตาก พิษณุโลก กำแพงเพชร ทางภาคเหนือ ไปจนถึง พิจิตร นครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท ลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง สุพรรณบุรี ปทุมธานี นครนายก นนทบุรี พระนครศรีอยุธยา นครปฐม สมุทรสาคร ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ ปราจีนบุรี กรุงเทพมหานคร ในที่ราบลุ่ม ภาคกลาง ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี กาฬสินธุ์ นครราชสีมา ในบริเวณที่ ราบลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งธนาคารโลกประเมินมูลค่าความเสียหายสูงถึง 1.44 ล้านล้านบาท

นอกจากนี้ ปริมาณฝนในเดือนมีนาคมในพื้นที่ ภาคเหนือของประเทศไทยอยู่ที่ 344% มากกว่าค่าเฉลี่ย ซึ่งไม่ปกติ โดยเฉพาะเขื่อนภูมิพลได้รับปริมาณน้ำฝน 242.8 มิลลิเมตร มากกว่าปกติ 25.2 มิลลิเมตร ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคมพ.ศ. 2554 เป็นต้นมา เขื่อนได้สะสมน้ำ แล้ว 245.9 มิลลิ เมตร หรือ 186% มากกว่าค่าปกติ⁶ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับมรสุม จากพายุและสามารถเกิดน้ำท่วมได้ทุกปี ถึงแม้ว่า ประเทศไทยมีระบบควบคุมการระบายน้ำ รวมถึงเขื่อน หลายแห่ง คลองชลประทานและอ่างยั้งน้ำท่วม หรือ แก้มลิง (flood detention basin)⁷ นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครยังสร้างระบบอุโมงค์ระบายน้ำซึ่งเริ่ม

"โครงการแก้มลิง" ผู้คิดริเริ่มคือศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร ศรีสอ้าน...
 6 การควบคุมปริมาณน้ำฝนเขื่อนภูมิพลมีแนวโน้มไปอยู่ในเกณฑ์ปกติแล้ว...
 7 การควบคุมปริมาณน้ำฝนเขื่อนภูมิพลมีแนวโน้มไปอยู่ในเกณฑ์ปกติแล้ว...
 8 การควบคุมปริมาณน้ำฝนเขื่อนภูมิพลมีแนวโน้มไปอยู่ในเกณฑ์ปกติแล้ว...

⁵ AP (December 2, 2011). Thailand cleans up; Areas remain flooded. Time.
⁶ Bangkok Pundit. "The Thai floods, rain, and water going into the dams – Part 2", Nov 03, 2011
⁷ Govt to build 190 'Monkey Cheeks', <http://www.nationmultimedia.com/home/Govt-to-build-190-Monkey-Cheeks--30137230.html>

ดำเนินการจัดสร้างตั้งแต่ พ.ศ. 2544 สำหรับป้องกัน อุทกภัยในกรุงเทพฯ ฯ ซึ่งอุโมงค์ดังกล่าว นับเป็นความสำเร็จ ที่สำคัญ โดย จะเห็นได้ว่า กรุงเทพฯ ฯ จะประสบ อุทกภัยเพียงเล็กน้อยและกินเวลาไม่นาน นับตั้งแต่อุทกภัยครั้งใหญ่เมื่อ พ.ศ. 2538 แต่ระบบชลประทานทั้งหมดนี้ยังไม่เพียงพอต่อการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากอุทกภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบท

การบริหารจัดการอุทกภัย 2554 บททดสอบรัฐบาล

การดำเนินงานของรัฐบาลใหม่ภายใต้การนำของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร หลังชนะการเลือกตั้งเมื่อ 4 กรกฎาคม 25 54 แต่อุบัติเหตุน้ำท่วมตั้งแต่ช่วงเดือนสิงหาคม 2554 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดน้ำท่วมระยะแรกนั้นเป็นช่วงที่รัฐบาลยังไม่ได้มีอำนาจหน้าที่ครบถ้วน หรือยังเป็น ปัญหาสุญญากาศทางการเมืองระหว่างอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลรักษาการ และรัฐบาลใหม่ที่จะเข้ามาบริหารจัดการ ๐ อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมา รัฐบาล ได้ตั้ง “ศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ” (ศปภ.) เพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนอย่างเร่งด่วน แต่ให้ พล.ต.อ. ประชา พรหมนอก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน แทนที่จะเป็นนายยงยุทธ วิชัยดิษฐ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

จากช่วงสึนามิ (2547) จนปัจจุบันนับได้ว่าเป็นระยะเวลาช่วงหนึ่งซึ่งเป็นบทเรียนให้รัฐตระหนักถึงความจำเป็นในการบริหารงานช่วงวิกฤตและเป็นที่มาของ

๐ สรุปรการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “Post-Flood Thai Politics : What New for Reconciliation” เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๔ หน้า ๑๔๐ – ๑๕๐ ณ ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ ชั้น ๔ อาคารประชาธิปก-รำไพพรรณี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์

พ.ร.บ.ปภ. 50 ที่ระบุดูโครงสร้างองค์กรรับผิดชอบหลายระดับ และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน แต่ปัญหาที่พบในวิกฤตมหาอุทกภัย 2554 คือ การขาดเอกภาพในการปฏิบัติที่ผู้รับผิดชอบหลักหรือหน่วยงานที่ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยตรงคือ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย กลับไม่มีบทบาทที่ชัดเจนใน ศปภ. แสดงให้เห็นว่า ปัญหาการบริหารจัดการภัยพิบัติถูกแทรกด้วยการเมือง

ทั้งนี้ วัฏจักร ของการบริหารจัดการภัยพิบัติสามารถแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การป้องกันและลดผลกระทบ
2. การเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติ
3. การจัดการในภาวะฉุกเฉิน และ
4. การจัดการหลังจากเกิดภัย

แน่นอนว่าประเทศไทยยังคงขาดขั้นที่ 1 และ 2 ทำให้การรับมือกับน้ำท่วมครั้งนี้เป็นแบบเฉพาะหน้าอีกเช่นเคย นอกจากนี้ รัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องยังขาดการ ให้ข้อมูลที่ชัดเจนและ ถูกต้องแก่ประชาชน ซึ่งเป็นภาวะที่รัฐต้องกลับไปทบทวนถึงการสื่อสารความเสี่ยง (Risk communication) ในสถานการณ์วิกฤตหากไม่ใช้แค่ น้ำท่วมแต่เป็นภัยพิบัติอย่างอื่นที่ร้ายแรงกว่า อาทิ แผ่นดินไหว ดินถล่ม หรือสึนามิ รัฐจะจัดการอย่างไร เพราะความไม่ชัดเจนในการสื่อสารนำมาสู่ความขัดแย้งในชุมชนระหว่างชุมชนที่แห้งกับชุมชนที่น้ำท่วม ระหว่างหน่วยงานรัฐที่ดูแลเรื่องประตุน้ำกับชุมชน อาทิ จากกรณีการใช้ Big Bag เพื่อกั้นน้ำโดยไม่มีการเจรจาหรือวางมาตรการชดเชยแก่พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบในการวางแนว big bag ซึ่งพื้นที่เหนือ big bag จะเป็น

ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากระดับน้ำที่สูงและท่วมขัง ในขณะที่ชุมชนด้านล่าง big bag ระดับน้ำจะลดลง รวมถึงกรณีการเปิดประตูระบายน้ำต่างๆ ที่ภาครัฐไม่สามารถอธิบายเหตุผลถึงระดับการเปิดประตูระบายน้ำที่ชัดเจนแก่ชุมชนที่ได้รับความเดือดร้อน จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งตามมา นอกจากความผิดพลาดล่าช้าในการดำเนินงานของภาครัฐแล้วยังมีความขัดแย้งทางการเมืองเข้ามาเป็นตัวแปรสำคัญระหว่าง กทม. กับ สปภ. ที่ปรากฏให้เห็นชัดอีกด้วย

มาตรการแก้ปัญหาอุทกภัย 2554

ตั้งคณะกรรมการ 2 คณะ:

รัฐบาลได้มีมาตรการเพื่อเยียวยาผู้ประสบอุทกภัยโดยได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมา 2 คณะ⁹ คือ

1. คณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อการฟื้นฟูและสร้างอนาคตประเทศ (กยอ.) (แต่งตั้ง 8 พ.ย. 2554) โดย กยอ. ทำงานใต้ "ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยยุทธศาสตร์เพื่อการฟื้นฟูและสร้างอนาคตประเทศ พ.ศ. 2554" โดยมีชื่อภาษาอังกฤษว่า Strategic Committee for Reconstruction and Future Development (SCRF) มีอำนาจหน้าที่โดยรวมคือ ระดมความคิดเห็นและความรู้เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการกำหนดยุทธศาสตร์ประเทศในระยะยาว เสนอแก่รัฐบาล รวมถึงข้อเสนอในการจัดตั้งองค์กรถาวร วิธีการบริหารจัดการ การบริหารการเงิน การสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน การเสนอแนวทางการปฏิบัติราชการแผ่นดินในการฟื้นฟูและพัฒนา และอื่น ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาวิกฤติของประเทศจากภัยธรรมชาติในระยะยาวและวางอนาคตการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

2. คณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อวางระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (กยน.) โดยมีชื่อ

ภาษาอังกฤษว่า Strategic Committee for Water Resources Management (SCWRM) มีอำนาจหน้าที่โดยรวมในการทบทวนนโยบาย แผนงานและแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ ระดมความคิดเห็นและความรู้เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาและวางระบบการบริหารจัดการน้ำของประเทศ รวมทั้งจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบและวางกรอบการลงทุนด้านการบริหารทรัพยากรน้ำของประเทศ เสนอแก่รัฐบาล ทั้งนี้ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์เพื่อการฟื้นฟูและสร้างอนาคตประเทศ ทั้งนี้ ดร.วีรพงษ์ รามางกูร ประธานคณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อการฟื้นฟูและสร้างอนาคตประเทศ (กยอ.) ยังชี้ให้เห็น ถึงการมุ่งให้ความเชื่อมั่น แก่นักลงทุน โดยเฉพาะนักลงทุนชาวต่างประเทศที่อาจจะทบทวนการลงทุนในประเทศไทยและย้ายฐานการผลิตจากประเทศไทยไปที่อื่น

อย่างไรก็ตาม โครงสร้างของ กยอ.ยังขาดภาคประชาชนที่ควรต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนด้วย ในขณะที่ กยน. ได้มีการวางแผนการจัดการเร่งด่วนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วมซ้ำจากฤดูฝนในปี 2555 ที่คาดการณ์จะมีน้ำหลากอีกเช่นกัน โดยได้มีมาตรการ อาทิ การปรับแผนการบริหารน้ำในเขื่อน การกำหนดพื้นที่รับน้ำ การปรับปรุงบ้านเรือนให้มีความแข็งแรง ฯลฯ โดยเป็นการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงาน

การดำเนินงานของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติไม่ควรมีฝ่ายการเมืองเข้ามาแทรกแซง แต่ ควรจะเป็นคณะกรรมการที่มาจากนักวิชาการ หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมทั้งควรลดจำนวนของผู้บริหารจัดการลงเพื่อลดความขัดแย้ง และเพิ่มสัดส่วนของนักวิชาการ ข้าราชการให้มากขึ้น และควรมีการทบทวนภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้

⁹ ศูนย์ข้อมูลการเมืองไทย .

สามารถจัดโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสม ทั้งนี้ควรมี การระดมความคิดจากนักวิชาการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาคประชาชน รวมทั้งการใช้ Model ของท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งและสามารถจัดการตนเองได้ยามวิกฤตมาเป็นบทเรียนในการเตรียมรับมือ ภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ควบคู่ไปกับการ ฝึกซ้อมแผนปฏิบัติร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการภัยพิบัติอย่างยั่งยืน ในอนาคต

มาตรการช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบอุทกภัยปี 2554 ทุกภาคส่วน

นอกจากนี้ สำนักนายกรัฐมนตรีและศูนย์ ปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย (ศปภ.) ได้ออก เอกสารชี้แจงมาตรการช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบ อุทกภัยปี 2554 ทุกภาคส่วน¹⁰ โดยมีสาระสำคัญสรุป ได้ดังนี้

ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม

- การให้สิทธิประโยชน์การลงทุนและผ่อน ผันเงื่อนไข เช่น การส่งเครื่องจักรและวัตถุดิบออกนอก พื้นที่ได้ การ ยกเว้นภาษีนำเข้าเครื่องใหม่ที่น่ามา ทดแทนของเดิมที่ได้รับความเสียหาย

- การพักชำระหนี้เงินต้นหรือดอกเบี้ย หรือ ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยเป็นการชั่วคราว การให้สินเชื่อ หมุนเวียนเพื่อการส่งออก การให้สินเชื่อธุรกิจและเงิน

หมุนเวียน การ พักชำระค่าธรรมเนียมค้ำประกัน การให้สินเชื่อเพื่อพัฒนาระบบป้องกันอุทกภัย

- การให้สินเชื่อดอกเบี้ยคงที่ 3% นาน 3 ปี จากกองทุนประกันสังคมเพื่อช่อมแซมความเสียหาย รายละเอียดไม่เกิน 1 ล้านบาท และยกเว้นภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดาและนิติบุคคลในส่วนของผู้ที่ลงทะเบียนกับ ภาครัฐ ยกเว้นภาษีเงินได้จากบริษัทประกันภัย และสามารถใช้จ่ายเงินที่บริจาคนำไปหักภาษีได้ 1.5 เท่า การ ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มให้ผู้ประกอบการที่นำสิ่งของไป บริจาคช่วยผู้ประสบภัย รวมทั้ง ขยายเวลายื่นแบบ แสดงรายการภาษีประจำปีและขยายเวลายื่นชำระ ภาษี

- การขยายเวลาส่งออกของที่ขอคืนภาษีตาม มาตรา 19 ทวิ ออกไปอีก 6 เดือน , งดเว้นเก็บ ค่าธรรมเนียมผ่านพิธีการศุลกากรเป็นการชั่วคราว , ลดค่าสาธารณูปโภค ผ่อนผันการชำระค่าไฟฟ้า ประปา 3-6 เดือน

ผู้ประกอบการรายย่อย SMEs

- การ พัก หนี้เงินต้นและ ดอกเบี้ยชั่วคราว การ ให้สินเชื่อ หมุนเวียนเพื่อ

ดำเนินธุรกิจและการส่งออก การให้สินเชื่อฉุกเฉินฟื้นฟู กิจการ การค้ำประกันสินเชื่อเพื่อฟื้นฟูธุรกิจ

- การให้สิทธิกู้เงินจากกองทุนประกันสังคม เพื่อช่อมแซมความเสียหายไม่เกิน 1 ล้านบาท การใช้ เงินบริจาค นำไปหักภาษีได้ 1.5 เท่า การงดเว้นภาษี จากสินค้าที่นำไปบริจาคช่วยน้ำท่วม การงดเว้นภาษี ค่าสินไหมทดแทนที่รับจากประกันภัย

- การ ขยายเวลายื่นแบบและชำระภาษี ประจําปี และจ่ายค่าจ้างแรงงาน 75% รัฐสมทบให้ รายละเอียด 2,000 บาท แต่ต้องทำ MOU ไม่เลิกจ้าง

ผู้ใช้แรงงาน

- กรณีถูกเลิกจ้างได้รับเงินชดเชยตาม กฎหมายแรงงาน โดยผู้ประกันตนถูกเลิกจ้างได้รับเงิน

¹⁰ <http://www.internetfreedom.ws/node/2763>

ทดแทนการว่างงาน 50% ของค่าจ้าง แต่ไม่เกินเดือนละ 7,500 บาท เป็นเวลา 6 เดือน คงสิทธิรักษาพยาบาล คลอดบุตร ทูพพลภาพ ต่อไปอีก 6 เดือน

- การจ้างทำงานเร่งด่วนเพื่อประโยชน์สาธารณะในพื้นที่น้ำท่วม 20 วัน ค่าจ้างวันละ 150 บาท และจัดหาตำแหน่งงานว่างรองรับ
- การลดดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานจาก 1% เป็น 0.1% นาน 1 ปี รวมทั้ง ลดดอกเบี้ยผู้ประกอบการฝึกอบรม ทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานจาก 3% เหลือ 0.1%
- การให้สินเชื่อผู้ประกันตนเพื่อประกอบอาชีพ ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย รายละไม่เกิน 50,000 บาท คิดดอกเบี้ย 2.5% ระยะเวลาผ่อนชำระ 2 ปี และจัดฝึกอบรมเพื่อยกระดับฝีมือแรงงานโดยได้รับเบี้ยเลี้ยงวันละ 120 บาท นาน 10 วัน รวมทั้งการให้ที่พักพิงกรณีไม่มีที่อยู่อาศัยชั่วคราว

เกษตร

- จ่ายชดเชยข้าวไร่ละ 2,222 บาท พืชไร่ไร่ละ 3,150 บาท พืชสวนไร่ละ 5,098 บาท กรณีพืชสวนที่สามารถฟื้นฟูได้ไร่ละ 2,549 บาท,
- พื้นที่ทางการเกษตรถูกดินถล่มทับได้รับความเสียหายไร่ละ 7,500 บาท รายละไม่เกิน 5 ไร่ , ปลูกทุกชนิดไร่ละ 4,225 บาท รายละไม่เกิน 5 ไร่,
- กุ้ง ปู หอย ไร่ละ 10,920 บาท รายละไม่เกิน 5 ไร่, กระชัง บ่อซีเมนต์ ตารางเมตรละ 315 บาท รายละไม่เกิน 80 ตารางเมตร,
- โค-กระบือตัวละ 3,600-15,800 บาท รายละไม่เกิน 2 ตัว, สุกร แพะ แกะ นกกระเจอกเทศ ตัวละ 12,000-25,000 บาท รายละไม่เกิน 10 ตัว , ไก่พื้นเมืองตัวละ 20-40 บาท ห่านตัวละ 50 บาท รายละไม่เกิน 300 ตัว, เป็ดเนื้อ ไข่ ตัวละ 15-40 บาท ไก่เนื้อ ไข่ ตัวละ 15-60 บาท นกกระทาตัวละ 5-10 บาท รายละไม่เกิน 1,000 ตัว,
- แปลงปลูกหญ้าหรือพืชอาหารสัตว์ ช่วยเหลือเป็นเมล็ดพันธุ์รายละไม่เกิน 20 ไร่ ไร่ละ 20

กิโลกรัม, ท่อนพันธุ์พืชอาหารสัตว์รายละไม่เกิน 20 ไร่ ไร่ละไม่เกิน 250 กิโลกรัม,

- ผู้ปลูกข้าวนาปีช่วงเดือน ส.ค.-ก.ย. 2554 ชดเชยไร่ละ 1,437 บาท ช่วยเหลือพันธุ์ข้าวไร่ละ 10 กิโลกรัม ไม่เกินรายละ 10 ไร่,
- พักชำระหนี้เงินกู้และงดดอกเบี้ยนาน 3 ปี พร้อมปรับโครงสร้างหนี้, ให้สินเชื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต รายละไม่เกิน 100,000 บาท ดอกเบี้ย MRR (ปัจจุบัน 7%ต่อปี) งดเว้นเก็บค่าเช่าที่ดินราชพัสดุนาน 1 ปี

ประชาชนทั่วไป

- ชดเชยที่อยู่อาศัยเสียหายรายละไม่เกิน 5,000 บาท กรณี บ้านเสียหายทั้งหลังจ่ายเท่าที่เสียหายจริง แต่ไม่เกินหลังละ 30,000 บาท ช่วยค่าวัสดุก่อสร้างหลังละไม่เกิน 240,000 บาท บ้านเสียหายบางส่วนหลังละไม่เกิน 20,000 บาท
- ผู้เช่าอาศัยที่บ้านเสียหายไม่อาจอาศัยได้ ช่วยค่าเช่ารายละ 1,500 บาท ไม่เกิน 2 เดือน
- ททรัพย์เงินเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสียหายช่วยเหลือตามที่เสียหายจริง แต่รายละไม่เกิน รายละ 10,000 บาท ช่วยซ่อมแซมรถยนต์ รถจักรยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าให้กลับมาใช้งานได้
- กรณีเสียชีวิตได้ค่าทำศพรายละไม่เกิน 25,000 บาท หากเป็นหัวหน้าครอบครัว ผู้หาเลี้ยงครอบครัว ได้รับ 100,000 บาท ผู้พิการที่หัวหน้าครอบครัวเสียชีวิต บาดเจ็บ จนไม่สามารถดำรงชีวิตได้ตามปกติได้รับเงินช่วยเหลือเพื่อดำรงชีพครอบครัวละไม่เกิน 5,000 บาท นักเรียน นักศึกษา ที่ผู้อุปการะเสียชีวิตรับค่าอุปกรณ์การเรียนไม่เกินรายละ 3,000 บาท ค่ายานพาหนะรายละ 500 บาท
- ผ่อนผันชำระค่าไฟฟ้า 3 เดือน ขยายเวลาชำระค่าน้ำประปาโดยไม่ตัดน้ำจนกว่าสถานการณ์เป็นปกติ
- กรณีมีสินเชื่อส่วนบุคคลกับธนาคารของรัฐ พักชำระหนี้เงินต้นและดอกเบี้ย งดคิดดอกเบี้ยชั่วคราว ปรับลดค่างวด ยืดเวลาผ่อนชำระ ให้กู้เพิ่ม อัตราดอกเบี้ยต่ำ ทั้งนี้ แล้วแต่กรณี

- ให้ผู้ดোকเบี้ยต่ำเพื่อซ่อมแซมที่อยู่อาศัย การงดเว้นภาษีเงินได้สำหรับผู้ที่ยังลงทะเบียนกับภาครัฐ ที่อยู่อาศัยที่เช่าที่ราชพัสดุเสียหายบางส่วนงดเก็บ ค่าเช่า 1 ปี เสียหายทั้งหมดหลังงดเก็บค่าเช่า 2 ปี

โดยเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 25 54 น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้เป็นประธาน แถลงข่าวเปิดตัวโครงการช่วยเหลือด้านพลังงานแก่ ประชาชนและผู้ประกอบการที่ประสบอุทกภัย ปี พ.ศ. 2554 โดยมีมาตรการ เยียวยาฟื้นฟูทั้ง ภาคอุตสาหกรรมและภาคครัวเรือน อาทิ ในส่วนของ กระทรวงพลังงานได้จัดทำนโยบายฟื้นฟูและเยียวยา ผู้ประสบอุทกภัยใน 2 ด้านคือ ภาคอุตสาหกรรม แบ่งเป็น 3 เรื่อง คือ

1.มาตรการความช่วยเหลือทางการเงิน โดยมีโครงการส่งเสริมประสิทธิภาพพลังงานใน ภาคอุตสาหกรรมและภาคธุรกิจ โดยเป็นลักษณะของ การให้เงินช่วยเหลือ 30 % เพื่ออุดหนุนในการ ซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องจักร

2.มาตรการเยียวยาและฟื้นฟู โดยการ สนับสนุนหรือปรับเปลี่ยนและส่งเสริมการใช้อุปกรณ์ที่มีคุณภาพสูงขึ้น เพื่อให้คุณภาพการผลิตดีขึ้น ถือเป็น การแก้ปัญหาระยะยาว และ

3.การให้คำปรึกษา การประชาสัมพันธ์ และ เผยแพร่ความรู้เพื่อให้สภาพโรงงานต่าง ๆ กลับคืนสู่ สภาพเดิม รวมทั้งส่งเสริมและอนุรักษ์พลังงานทดแทน เพื่อให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมด้วย ส่วนในภาค ครัวเรือนนั้น ได้จัดมหกรรมสินค้าเบอร์ 5 ช่วยเยียวยา ผู้ประสบอุทกภัย ในทุกพื้นที่ที่ประสบอุทกภัยรวม 28 จังหวัด ระหว่างวันที่ 27 ธันวาคม - 4 มกราคม ที่ศูนย์แสดงสินค้าไบเทค บางนา ส่วนต่างจังหวัด จะจัดขึ้นที่ศาลากลางทุกจังหวัด ซึ่งจะจัดนิทรรศการ และจำหน่ายเครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้ในครัวเรือนที่มีประสิทธิภาพสูงของกระทรวงพลังงานในราคา ย่อมเยา รวมทั้งยังมีการแจกคู่มือมูลค่า 2,000 บาท โดย ให้ผู้ประสบอุทกภัยที่มาลงทะเบียนในงาน ซึ่งสามารถนำไปซื้อสินค้าแต่ละชิ้นรวมกันได้ไม่เกิน วงเงิน 1 0,000 บาท รวมทั้งการแจกคู่มือมูลค่า

2,000 บาท ให้กับผู้ประสบอุทกภัย เพื่อนำไปแลกซื้อ เครื่องใช้ไฟฟ้าประหยัดพลังงาน¹¹

ungskุและข้อเสนอแนะ:

จากสถานการณ์ภัยพิบัติที่ผ่านมา หลายครั้ง ก่อให้เกิดการรวมตัวของภาคประชาชนและ ภาคเอกชนในการให้ความช่วยเหลือกันเองมากขึ้นใน รูปแบบอาสาสมัครทั้งด้านการจัดการข้อมูลและการ บรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน โดยการรวมตัว ของภาคประชาชนที่เข้มแข็งนี้เป็นลักษณะการเกิด แบบธรรมชาติ ไม่มีการสั่งการ ใช้ความรู้ความชำนาญ ของแต่ละบุคคลทำให้สามารถดำเนินการได้อย่าง รวดเร็ว รวมทั้งบทบาทของกองทัพที่มีศักยภาพมากใน การช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนและสามารถ เข้าถึงประชาชน ได้อย่างทันท่วงที ทั้งนี้ **แนวทางการ บริหารจัดการสถานการณ์อุทกภัยในอนาคต** ควรมี

การจัดระบบนิเวศน์ ชุมชนโดยให้ ความสำคัญในการใช้ ชุมชนเป็นฐานมากขึ้น (Area Approach) และมีการสนับสนุนใน

ด้านข้อมูลจากนักวิชาการ สื่อมวลชน องค์กรอิสระ ต่างๆ และมหาวิทยาลัย เป็นต้น เพื่อร่วมกันจัดทำ แผนชุมชนที่ครอบคลุมคู่ขนานไปกับการวางผังเมือง ทั้งนี้ ควรมีการดำเนินงานในลักษณะเครือข่าย และมีการสื่อสารข้อมูลที่เป็นสาธารณะ ประชาชนทั่วไป สามารถเข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย¹²

ซึ่งการตระหนักถึงแนวคิดการใช้ชุมชนเป็น ฐาน (Community Base Disaster Risk Management : CBDRM) จากเดิมที่ชุมชนอยู่

¹¹รัฐบาลลุยแจกคู่มือ 2พันให้ผู้ประสบอุทกภัย .เดลินิวส์ ออนไลน์ <http://www.dailynews.co.th/politics/4061> วันพุธที่ 21 ธันวาคม 2554

¹²สรุปผลการสนทนาปัญหาอุทกศาสตร์ ครั้งที่ 1/55 เรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการภัยพิบัติของชาติอย่างยั่งยืนใน มุมมองของภาคประชาชน ” เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 22 ธ.ค.54 เวลา 1330 – 1530 ณ ห้องประชุม ศสย.สปท.

นอกเหนือการวางแผนหรือนโยบายใดใดจากภาครัฐ แต่จากกรณีสึนามิทำให้เห็นความสำคัญของชุมชนในการจัดการตัวเอง ซึ่ง จากกรณีตัวอย่างของชุมชน บ้านน้ำเค็ม จังหวัดพังงา ที่หลังจากเหตุการณ์สึนามิ เมื่อปี พ.ศ.2547 นั้น ชุมชนบ้านน้ำเค็มจากที่เคยเป็นชุมชนที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ดีบุกในชุมชนและบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่ง ความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนในยุคเหมืองแร่ นั้น เต็มไปด้วยเรื่องของผลประโยชน์และความขัดแย้ง ดังนั้นชุมชนจึงไม่สามารถที่จะรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ต่างๆ ได้ แต่เหตุการณ์สึนามิ เป็นเหตุการณ์ที่เป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนได้ลุกขึ้นมาร่วม กอบกู้ ฟื้นฟู และรับมือกับภัยสึนามิอีกครั้ง โดยหลังจากที่ชุมชนผ่านช่วงของการฟื้นฟูทั้งด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่างๆ มาแล้วนั้น ชาวบ้านในชุมชน ส่วนใหญ่สามารถกลับมาประกอบอาชีพได้อย่างเดิม

กรณีตัวอย่าง ชุมชนบ้านน้ำเค็มร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนที่เป็นภาคีในการช่วยเหลือชุมชน บ้านน้ำเค็มมาตั้งแต่ในช่วงแรกนั้นมีความคิดในการจัดทำแผนเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติสึนามิขึ้น ประกอบกับสถานการณ์การเกิดแผ่นดินไหวในทะเลอันดามันนั้นยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนบ้านน้ำเค็มยังคงเป็นชุมชนที่อยู่ในเขตที่เสี่ยงต่อการได้รับภัยพิบัติสึนามิอยู่ ดังนั้น ศูนย์ประสานงานชุมชนบ้านน้ำเค็มจึงร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนและภาคีอีกหลายองค์กร จัดกิจกรรมการประชุมและกระบวนการในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อรับมือภัยพิบัติสึนามิโดยได้รับความร่วมมือจากภาคี กล่าวคือ

ภาครัฐ ประกอบด้วย สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพังงา อำเภอ ตะกั่วป่า องค์กรบริหารส่วนตำบลบางม่วง

ชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านน้ำเค็ม หัวหน้าสถานีอนามัยบ้านน้ำเค็ม อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อ.ส.ม.) หัวหน้าสหกรณ์เคหสถานบ้านน้ำเค็ม จำกัด หัวหน้าซอยหรือตัวแทนซอยในชุมชน กรรมการ

ชมรมผู้สูงอายุ ตำรวจสายตรวจชุมชน ตัวแทนจากแรงงานต่างด้าวชาวพม่าคือ พนักงานตรวจสุขภาพแรงงานต่างด้าว (พ.ส.ต.) อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนต่างชาวด้าว (อ.ส.ต.) และชาวบ้านในชุมชนทั่วไป

องค์กรพัฒนาเอกชน ประกอบด้วย ตัวแทนจากมูลนิธิริักซ์ไทย เครือข่ายความร่วมมือฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน (Save Andaman Network) ศูนย์กฎหมายและสิทธิชุมชนอันดามัน มูลนิธิดวงประทีป องค์กรแอคชั่นเอด ประเทศไทย องค์กรระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (IOM) เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาชุมชนบ้านน้ำเค็ม และมูลนิธิชุมชนไท ฯลฯ

โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเหล่านี้จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสรุปปัญหาและการดำเนินงานในอนาคต โดยใช้ข้อมูลที่เกิดจากการเรียนรู้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ประสบการณ์ของ แต่ละคนที่เคยได้รับผนวกกับสถานการณ์ปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จนสรุปเป็นการสร้างแผนเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติสึนามิของชุมชนบ้านน้ำเค็มได้ ทั้งนี้ การดำเนินงานของชาวหมู่บ้านน้ำเค็ม จึงเป็นตัวอย่งที่ดีของการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนซึ่งเกิดจากความต้องการชุมชนเองและการสนับสนุนการทำงานของชุมชนขององค์กรภาคีต่างๆ จนสามารถสร้างแผนเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือภัยพิบัติสึนามิของชุมชนได้และเป็นตัวอย่างให้กับชุมชนอื่นๆ และสามารถขยายเครือข่ายความร่วมมือได้ อีกด้วย¹³

ศศย.สปท.
16 ม.ค.55

¹³ การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยชุมชนเป็นฐานจากภาคประชาสังคม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านน้ำเค็ม ต.บางม่วง อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา ศิริรัตน์ สุวรรณโมลี สุรพงษ์ ชูเดช และ มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ , [ออนไลน์] เข้าถึงโดย <http://www.thaingo.org/writer/view.php?id=1679> (เข้าถึงเมื่อ 7 กรกฎาคม 2554)